

Respons

Jemen: Homoseksualitet og situasjonen for homofile

Problemstillinger:

- Jemen som land
- Homofile miljøer
- Lovgivning
- Straffes homoseksuelle handlinger?
- Reaksjoner fra familie
- Reaksjoner fra det offentlige
- Overgrep fra islamister

Innledning

Det finnes svært lite informasjon om homoseksualitet og homofiles situasjon i Jemen. Temaet homoseksualitet og menn som har sex med menn er nesten aldri gjenstand for personlige ytringer eller offentlig diskusjon. Homoseksuelle handlinger er forbudt og straffbart, jf. landets islambaserte lovgivning. Få eller ingen jemenittiske homofile er åpne om sin legning. Det finnes ingen interesseorganisasjoner for seksuelle minoriteter, og Landinfo har ikke funnet informasjon som tyder på at det er noen som arbeider med problemstillinger knyttet til homoseksualitet eller rettigheter for seksuelle minoriteter. Verken myndigheter, menneskerettsaktivister eller andre deler av det sivile samfunn later til å være opptatt av disse spørsmålene.

Ifølge den siste menneskerettsrapporten fra det amerikanske utenriksdepartementet blir det fra jemenittisk hold ikke rapportert om at homofile utsettes for samfunnsmessig vold eller diskriminering i arbeidslivet, på boligmarkedet eller ved tilgang til helsetjenester eller utdanning. Årsaken skal være at rapportering om bruk av vold og diskriminering på grunnlag av seksuell legning ikke anses som relevant i en jemenittisk kontekst (U.S. Department of State 2012).

Jemen som land

Jemen er det fattigste og minst utviklede landet i Midtøsten. Landet har ca. 25 millioner innbyggere, hvorav ca. 75 % antas å være under 25 år. Nær 100 % av befolkningen er muslimer. Helsevesenet, utdanningssektoren og infrastrukturen er dårlig utbygget. Sentralmakten er svak og dårlig rustet til å håndtere landets mange problemer knyttet til blant annet politisk ustabilitet, utbredt fattigdom, høy arbeidsløshet, stor befolkningstilvekst, korrupsjon, sekteriske konflikter og voldsbruk. Det folkelige opprøret i 2011 lyktes med å fjerne den daværende og ytterst upopulære presidenten, men førte samtidig til at landets humanitære krise ble ytterligere forverret. I tillegg kommer et stort antall flyktninger og ulovlige migranter fra Afrikas Horn til Jemen hvert år, en situasjon som alene krever ressurser landet ikke har.

Jemen er et stammesamfunn, særlig nord i landet hvor flertallet av befolkningen bor. Samfunnet er konservativt og preget av tradisjonelle muslimske oppfatninger om familie, kjønnsroller og seksualitet. Samfunnet er kjønnssegregert, og personer av samme kjønn lever tett sammen i sosiale fellesskap hele livet. De fleste kvinner er fullstendig tildekket (med niqab) når de beveger seg utenfor hjemmet og den indre familieekretsen. Av økonomiske og kulturelle årsaker tas mange jenter ut av skolen og pålegges sosiale og fysiske begrensninger før puberteten. Jemen har ingen nedre ekteskapsalder, og flertallet av jemenittiske jenter giftes bort som tenåringer. I mange familier skjer dette av økonomiske grunner, men også fordi det er tradisjon med tidlig ekteskap for jenter, og fordi det anses som beste måte å sikre jenta beskyttelse og ivareta hennes og familiens ære.

Homofile miljøer

Flere kilder hevder at homofile miljøer finnes i Jemen, særlig i hovedstaden Sana'a, men at disse er skjult og lukket for omverdenen (U.S. Department of State 2012; Global Gayz 2012; Kliger 2010). Av den grunn finnes det ikke informasjon om de homofiles bakgrunn, hvor mange det kan dreie seg om eller i hvilken grad miljøene kan sies å være organisert (Ammon 2012; Save the Children, møte i Sana'a april 2012).

Kilder som hevder at homofile miljøer finnes, viser til at homoseksualitet er noe som skjer privat og i det stille. Det er ikke sosialt akseptert å ta opp temaet homoseksualitet til debatt, dette har blant annet sammenheng med at spørsmål knyttet til seksualitet generelt er svært tabubelagt. Det at menn har sex med menn antas å være svært utbredt i jemenittiske menns strengt segregerte sosiale liv, ifølge Save the Children (møte i Sana'a april 2012). Save the Children viste videre til at dette er et karakteristisk trekk ved arabisk kultur; det private er strengt privat og for mange (i praksis) helt annerledes enn hva offisiell fasade gir inntrykk av. Selv om en handling kan være forbundet med stor skam, vil ofte reaksjoner fra familie eller omverden være avhengig av om handlingen er offentlig kjent eller ikke. Så lenge det skambelagte er skjult for omverdenen, vil det i praksis bli stilltiende akseptert: "It depends if it is public or not. If it is not public, people will let it go" (Save the Children, møte i Sana'a april 2012).

En jemenittisk advokat for menneskerettsorganisasjonen HOOD skrev i en e-post til Landinfo i 2010 at åpne homofile forhold ikke finnes i Jemen. Skjulte homofile miljøer finnes

imidlertid.¹ Disse miljøene ble, ifølge advokaten, ikke utsatt for trakassering av politiet (Khaled al-Anesi, e-post april 2010).

Ifølge Save the Children (møte i Sana'a april 2012) er åpen homoseksualitet belagt med særlig sosialt stigma i nord, hvor samfunnet er mer lukket og konservativt. Samfunnet i sør har tradisjonelt vært mer åpent og inkluderende. Her var homofile menn akseptert lokalt som de personene de var i nabolag hvor alle kjente alle. Menn kunne kle seg og opptre feminint, og i brylluper var det vanligvis homofile menn som opptrådte som sangere og hadde ansvaret for matlaging. Men også i sør har man i de senere årene opplevd at samfunnet har endret seg i mer streng og konservativ retning på grunn av islamisters innflytelse og trusler. Det betyr at homofile menn ikke lenger kan leve slik de kunne tidligere; de må holde seg i det private rom uten innsyn fra omverdenen.²

Lovgivning

Jemenittisk lov og rettsoppfatning bygger på tradisjonell islamsk rett og stammesamfunnets sedvanerett. Slik lovverket er utformet, er det handlinger som straffes, ikke legning. Slik sett er jemenittisk lov i tråd med lovgivning i andre arabiske og i de fleste muslimske land.

Seksuelle forbrytelser, herunder homoseksuell praksis, er regulert i den jemenittiske straffelovens del 11, kapittel 1 (Law Concerning Crimes and Penalties 1994):

Artikkel 264 definerer homoseksuelle handlinger mellom menn og foreskriver straff:

Homosexuality is the contact of one man to another through his posterior; both sodomites whether males or females are punished with whipping of one hundred strokes if not married. It is admissible to reprimand it by imprisonment for a period not exceeding one year punishment by stoning to death if married.

Artikkel 268 definerer lesbiske handlinger og foreskriver straff:

Lesbianism is intercourse between one female and another. Anyone engaged in this act with another shall be punished with imprisonment for a period not exceeding three years. If the act happens under coercion imprisonment may be expanded to seven years.

Straffes homoseksuelle handlinger?

I 2004 skrev kanadiske immigrasjonsmyndigheter at de hadde funnet indikasjoner på at Jemen tidligere kan ha gjennomført dødsstraff for homoseksuell praksis, men at informasjon om konkrete saker ikke var tilgjengelig (IRB 2004).

Det har ikke lyktes Landinfo å finne konkrete eksempler på at personer har blitt stilt for en jemenittisk domstol og dømt for homoseksuelle handlinger. På spørsmål om dette likevel

¹ I sosiale medier på Internett kan man finne indikasjoner på at homofile i Jemen har treffsteder.

² En annen konsekvens er at kvinner i sør i mye større grad enn før, går fullstendig tildekket når de beveger seg utendørs.

forekommer, svarte tre representanter for Save the Children³ at de ikke kjente til at personer noen gang var blitt dømt for homoseksuelle handlinger (møte i Sana'a april 2012).

En advokat for menneskerettsorganisasjonen HOOD opplyste i e-post til Landinfo i 2010 at homoseksuelle handlinger kan føre til dødsstraff for menn hvis vilkårene for straff er oppfylt. Advokaten kjente imidlertid ikke til at jemenittiske domstoler skal ha dømt noen til døden for homoseksuelle handlinger. Dommere ville, etter advokatens oppfatning, forsøke å unngå denne typen saker ved å gi en tiltalt tid til å endre sine tilståelser eller overtale vedkommende til å si at handlingene ikke vil bli gjentatt. Advokaten opplyste å kjenne til en konkret sak hvor en mann hadde innrømmet å være homofil (gay), og hvor dommeren utsatte rettsaken for at den tiltalte venner skulle overbevise ham om å endre sine uttalelser (Khaled al-Anesi, e-post april 2010).

Reaksjoner fra familie

Ifølge Save the Children (møte i Sana'a april 2012) vil en jemenitt som er åpent homoseksuell, bli utstøtt av familien. Det vil være så skamfullt at en familie ikke vil ha annet valg enn å ta avstand fra vedkommende. Save the Children kjente ikke til æresdrapssaker mot menn som har sex med menn.

På spørsmål om hvordan en familie vil reagere hvis den finner ut at en sønn eller datter er homofil, svarte advokaten for menneskerettsorganisasjonen HOOD at familien vil forsøke å holde dette skjult for omverdenen. De vil imidlertid neppe ta livet av vedkommende, slik det er fare for hvis en kvinne har hatt et forhold til en mann. Etter advokatens oppfatning vil familien forsøke å løse problemet internt ved for eksempel å sende sin sønn eller datter til religiøs veiledning (Khaled al-Anesi, e-post april 2010).

På spørsmål om lesbisk praksis, hevdet Save the Children at kvinner og jenter har god anledning til å være intime og ha sex med hverandre i sine lukkede kvinnefelleskap hvor menn ikke har adgang. Representantene bemerket imidlertid at det er umulig å si noe om hvor utbredt det er for kvinner å ha sex med en av samme kjønn. På spørsmål om hvilke reaksjoner et seksuelt forhold mellom kvinner vil kunne utløse dersom en familie oppdager forholdet, svarte de at dette mest sannsynlig vil bli stilltiende akseptert. Dette ble begrunnet med at seksuelle handlinger mellom kvinner verken fører til tap av jomfrudom, graviditet eller tap av ære. Et forhold mellom kvinner/jenter får dermed ingen konsekvenser for familiens sosiale omdømme. Det vil heller ikke utløse fare for æresdrap, noe en seksuell relasjon mellom en kvinne og en mann hun ikke er gift med, lett vil gjøre. Ulovlige og skambelagte seksuelle handlinger for kvinner gjelder forhold til menn. Save the Children kjente ikke til saker hvor kvinner var blitt straffet eller sosialt stigmatisert som følge av lesbisk praksis.

Reaksjoner fra det offentlige

Reaksjonene mot den jemenittiske filmskaperen Hamid Aqbi, som er bosatt i Paris, viser hvor sensitivt det kan være å ta opp spørsmål knyttet til homoseksualitet. Aqbi skal i forbindelse med en filmomtale ha skrevet at land i Midtøsten, inkludert Jemen, må slutte å late som om homoseksualitet ikke eksisterer. I et arabiskspråklig kulturmagasin utgitt i Jemen, skal Aqbi

³ Den ene representanten var jemenittisk. De to andre var henholdsvis fra et vestlig land og fra Asia. Begge hadde i flere år bodd og drevet hjelpearbeid i Jemen.

ha støttet homofiles rettigheter og oppfordret regjeringen til å tillate ekteskap mellom to av samme kjønn, som i vestlige land. Muslimske geistlige og andre skal ha reagert med raseri på Aqbis uttalelser, og både han og uttalelsene hans ble fordømt i Jemens parlament. I sosiale medier skal flere ha krevd at Aqbi ble stilt for retten og henrettet for å spre pornografi (Kliger 2010).

Et annet eksempel er tre jemenittiske journalister som i 2004 ble dømt til henholdsvis tre og fem måneders betinget fengsel for krenkelse av offentlig moral. Dette skjedde etter at de hadde skrevet om homoseksualitet og intervjuet homofile menn i fengsel for en arabiskspråklig avis (Al Jazeera 2004). Ifølge samme artikkel ville journalistene anke dommen. Det har ikke lyktes Landinfo å skaffe opplysninger om det endelige utfallet av saken.

Overgrep fra islamister

Ifølge to engelskspråklige aviser skal islamister sør i Jemen ved flere anledninger ha drept homofile (gays). The Jawa Report meldte i 2009 at tre menn som angivelig var homofile, hadde blitt drept av en lokal islamistisk gruppe i byen Ja'ar i provinsen Abyan i 2008 og begynnelsen av 2009. Ifølge artikkelen hadde islamistene også satt fyr på politistasjoner og offentlige institusjoner og angrepet politi og militærpatruljer.

Også Yemen Observer omtalte de militante islamistene i Ja'ar, etter at ti personer hadde blitt arrestert etter kamper med politi og sikkerhetsstyrker. Islamistene skulle blant annet ha utført flere sabotasjeaksjoner og drept flere personer under påskudd av at de hadde drukket alkohol, at de var homofile eller hadde unnlatt å delta i bønn (al-Kibsi 2009).

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke-offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, og kildegrunnlaget vil ikke nødvendigvis være like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor begrensede tidsrammer og vil i liten grad inneholde bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- Ammon, R. (2012, 5. januar). *Gay life in Yemen*. [s.l]: Global Gayz. Tilgjengelig fra <http://www.globalgayz.com/middle-east/gay-life-in-yemen/> [lastet ned 31. oktober 2012]
- IRB, dvs. Immigration and Refugee Board of Canada (2004, 16. juli). *Situation for homosexuals in Yemen, including societal attitudes*. Ottawa: IRB Canada. Tilgjengelig fra http://www.irb-cisr.gc.ca:8080/RIR_RDI/RIR_RDI.aspx?id=447270&l=e [lastet ned 30. oktober 2012]
- Al Jazeera (2004, 18. mai). Journalists convicted for gay report. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/archive/2004/05/200849161135820594.html> [lastet ned 30. oktober 2012]
- The Jawa Report (2009, 17. januar). Yemeni Jihaddists Murder Three Gay Men. *The Jawa Report*. Tilgjengelig fra <http://mypetjawa.mu.nu/archives/195891.php> [lastet ned 30. oktober 2012]
- Al-Kibsi, M. (2009, 29. mars). Yemeni security clashes with Jihadists, arrests 10 *Yemen Observer*. Tilgjengelig fra <http://www.yobserver.com/front-page/10016062.html> [lastet ned 30. oktober 2012]
- Kliger, R. (2010, 26. april). Yemen: Pro-gay article sparks smear campaign, death threats. *LGTB Asylum News*. Tilgjengelig fra <http://madikazemi.blogspot.no/2010/04/yemen-pro-gay-article-sparks-smear.html> [lastet ned 31. oktober 2012]
- [Law concerning Crimes and Penalties] (1994). *Republican Decree for Law No 12 for the Year 1994 concerning Crimes and Penalties*. Sana'a: Yemen Presidency. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/refworld/rwmain/opendocpdf.pdf?docid=3fec62f17> [lastet ned 30. oktober 2012]
- U.S. Department of State (2012, 24. mai). *Country Report on Human Rights Practices. Yemen*. Washington DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4fc75a4bc.html> [lastet ned 31. oktober 2012]

Muntlig kilder

- Save the Children. Møte i Sana'a 23. april 2012.
- HOOD v/ advokat Khaled al-Anesi. E-post 22. april 2010.
HOOD er en jemenittisk menneskerettsorganisasjon: <http://hoodonline.org/en/> [lastet ned 30. oktober 2012]

© Landinfo 2012

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.